

'Maak van Rietveld-kerk een museum'

Reportage Uithoorn zoekt nieuwe bestemming Hoeksteen

ARTIKEL Gerrit Rietveld ontwierp één kerk, een gaaf staaltje van het Nieuwe Bouwen. Het is nu een bibliotheek, maar die verdwijnt ook. De erven van de architect willen een Rietveld-museum.

Door: BOB Witman 15 juni 2015, 02:00

De enige kerk die Gerrit Rietveld ooit heeft ontworpen ziet er totaal niet uit als een kerk. Sinds 1985 is ze dat ook niet meer: toen werden de vintage Rietveld-kerkbanken van de hervormde kerk Uithoorn verruild voor de leesplanken van de openbare bibliotheek. Nu ook deze functie verdwijnt, willen de nazaten van de wereldvermaarde Utrechtse architect en meubelmaker er een museum van maken.

De kerk De Hoeksteen, geopend in 1965, is een gaaf staaltje van het Nieuwe Bouwen. Zaterdag was het vierkante gebouw, opgetrokken uit grijze betonnen blokken, witte banden en gevelhoge ramen, een stuk drukker dan normaal. Uithoorn vraagt zijn dertigduizend inwoners mee te denken over de toekomst van het gebouw. Wordt het een Rietveld-museum, een theaterschool of iets anders?

PERMANENTE PLEK

16 jaar was Martine Eskes toen haar grootvader Gerrit Rietveld (1888-1964) stierf. 'Een heel aardig man, maar ik zag hem sporadisch. Hij was altijd aan het werk.' De nakomelingen, verenigd in de Stichting Erven Rietveld, vinden dat de man die met de ranke rood-blauwe stoel de ultieme Dutch Design-klassieker ontwierp, een eigen permanente plek in Nederland verdient.

'Hij heeft meer dan driehonderd meubels gemaakt. Er zijn honderden architectuurmaquettes, mijn grootvader is veel meer dan die rood-blauwe stoel.' Rietvelds werk zit verspreid over museumcollecties in Nederland. 'Maar slechts een heel klein deel van zijn nalatenschap is te zien. Wij willen dat het werk uit depot komt. En dat het kan worden bestudeerd.'

Eskes loopt deze zaterdag rond in de kerk van haar grootvader, waar ze door vertegenwoordigers van de gemeente hartelijk wordt

ontvangen. Uithoorn staat sympathiek tegenover het Rietveld-plan, maar heeft geen geld om te investeren. Opknappen van De Hoeksteen is hard nodig. Het mos kruipt tegen de gevel. De prachtige 12 meter hoge kerkzaal, het focuspunt van Rietvelds ontwerp, is nu vrijwel onzichtbaar omdat er twee verdiepingvloeren in zijn gelegd voor de bibliotheek.

Slechts een heel klein deel van zijn nalatenschap is te zien.
Wij willen dat het werk uit depot komt

ROEM

Het belang van Rietveld voor De Stijl en het Nieuwe Bouwen is moeilijk te overschatten. 'Zonder Rietveld was Dutch Design vandaag niet hetzelfde geweest', zegt zijn kleindochter. De Utrechtse designer en architect kreeg de opdracht voor de kerk begin jaren zestig. Hij stond op het hoogtepunt van zijn roem. De opdracht verraste hem, weet Eskes. Rietveld was immers uit de gereformeerde kerk gestapt en overtuigd atheïst.

Het was de tijd van het voortuitgangsoptimisme. Uithoorn groeide als kool. De kerkbestuurders wilden een belangrijk en monumentaal nieuw gebouw voor de gemeente neerzetten. Rietveld

Het in 1924 gebouwde Schröder/Rietveldhuis in Utrecht naar een ontwerp van de architect Gerrit Rietveld, werd in 1974 geheel gerestaureerd. © ANP

De kleinzoon van Gerrit Rietveld toont hier een ontwerp van zijn grootvader. © ANP

stemde in, maar alleen als de kerk een brede maatschappelijke functie zou krijgen. Dus is er nog steeds een filmzaal in de kerk, een foyer waar je kunt trouwen en was er zelfs ooit een crèche.

RELIGIEUZE ASSOCIATIE

Het pleit voor de ouderlingen van toen dat ze Rietveld de ruimte gaven een gebouw te maken. Qua typologie wekt het nauwelijks een religieuze associatie. Toch heeft Rietveld wel iets van zijn gereformeerde jeugd erin verwerkt. Openbaringen, vers 15-18: 'Het nieuwe Jeruzalem, een stad waarvan de lengte en breedte en hoogte gelijk waren. De engel die met mij sprak had een gouden meetlat.' Het visioen van Johannes sprak over een volledig evenzijdige stad. Dus ontwierp Rietveld een halve kubus: grondvlak 24 bij 24 meter, 12 meter hoog. Als je de spiegeling van het gebouw in de naastgelegen siervijver ziet, heb je de hele kubus virtueel te pakken.

Omdat Uithoorn zelf geen geld heeft voor een nieuwe bestemming, is een taskforce van de provincie Noord-Holland ingeschakeld die kijkt naar haalbaarheid. 'We investeren zelf niet in de verbouwing, maar zorgen wel voor een realistisch herbestemmingsplan en brengen partijen bij elkaar', zegt Ellen Klaus van Herbestemming NH 2015.

In 2016 komt De Hoeksteen leeg te staan. Dat is een jaar voor een groot jubileum van De Stijl-beweging, opgericht in 1917. 'Opening van een Rietveld-museum in 2017. Het zou fantastisch zijn', zegt kleindochter Eskes.
